
Navrhované změny odporují usnesení evropského parlamentu

Navrhované změny ve fungování a financování českých vysokých škol odporují usnesení evropského parlamentu

Dne 20. dubna 2012 schválil Evropský parlament (EP) usnesení k Modernizaci evropských systémů vysokoškolského vzdělávání. Uvědomuje si velice dobře, jak na vysokoškolském systému závisí budoucnost evropského společenství a explicitně říká, že kvalitní systém terciárního vzdělávání pomůže do budoucna překonat hospodářskou krizi, ve které se nyní nacházíme.

Pokud si srovnáme tento dokument s návrhy na změny v českém vysokoškolském systému (věcné záměry zákonů reformy vysokých škol, Racionalizace financování NERVu), nalezneme přímé rozpor.

Velice důležitý bod, který je obsažen v usnesení EP, říká, že EP „opětovně trvá na tom, aby členské státy dosáhly stanoveného cíle investic do vzdělávání ve výši 2 % HDP“. Vzhledem k tomu, že financování českých vysokých škol je nyní zhruba na 0,55% HDP (21 miliard Kč^{*}), jedná se o výrazné podfinancování nejen vzhledem k usnesení EP, ale i vzhledem k současným standardům většiny členských zemí. Vláda ČR navíc počítá s tím, že se toto číslo bude dále výrazně snižovat (v roce 2014 dokonce na 17 miliard^{*}). Toto snížení by pak mělo kompenzovat zavedení školného nebo zápisného. Vzhledem k tomu, že takové opatření by fakticky nepřineslo žádné reálné finanční navýšení příjmů vysokých škol (jen by se doplnil vzniklý deficit), není tedy pravdou, že by tento mechanismus zvýšil kvalitu vysokých škol, jelikož by měly k dispozici více finančních prostředků. (Tak, jak to obhájí školného vždy tvrdili.) Když pomíneme důležitý fakt, že by zavedení tržního principu (tedy principu obchodu, tržní směny – kupování si prostředků k dosažení vzdělání) deformovalo princip podstaty vzdělávání (deformovalo vztah pedagog – student), tak je mechanismus školného či zápisného vznikající bariérou, která znevýhodňuje ty zájemce o studium, kteří nemají dostatečné finanční prostředky. Dokument přijatý EP však říká, že je třeba

„...doplňovat veřejné finance, aniž by zvyšovaly tlak na domácnosti, a zpřístupnit vysokoškolské vzdělávání všem zájemcům;“ zároveň „vyjadřuje politování nad výrazným snížením rozpočtu na vzdělávání v některých členských státech a trvalým zvyšováním školného, neboť to vede k podstatnému nárůstu počtu studentů, kteří jsou tímto opatřením znevýhodněni.“ Vláda České republiky se však chystá udělat pravý opak. Tedy snižovat veřejné finance vysokých škol a zvyšovat tlak na domácnosti v podobě školného či zápisného, tím tedy znevýhodňovat podstatnou část studentů.

Evropský parlament dále v usnesení „znovu potvrzuje význam demokratické správy jakožto základního způsobu, jak zajistit akademickou svobodu a podporovat aktivní účast všech subjektů na fungování institucí vysokoškolského vzdělávání,“ a navíc „zdůrazňuje také, že ve všech projektech spolupráce je třeba dodržovat a zachovávat zásady demokracie a samosprávy institucí vysokoškolského vzdělávání a jejich zaměstnanců a studentů.“ Toto usnesení je v přímém rozporu s bodem v návrhu věcných záměrů zákonů o vysokých školách, tedy omezení samosprávy vysokoškolských institucí správní radou, do které by členové akademické obce volili pouze třetinu zástupců (třetinu rektor a třetinu ministr školství). Nutno podotknout, že i přes masivní protesty akademické obce nebyly dosud věcné záměry zákonů o vysokých školách staženy.

Usnesení dále obsahuje prohlášení, že by instituce vysokoškolského vzdělávání měly svým studentům poskytovat takové dovednosti a poznatky, které budou v nejbližší době požadovány na trhu práce. „Je tedy důležité zajistit, aby vyučované dovednosti opravdu odpovídaly realitě na trhu práce a aby absolventům umožnily získat pracovní místo v oboru, v němž se vzdělávali a získali titul.“ To ovšem rozhodně neznamená, že by se obory a oblasti bádání měly redukovat pouze na požadavky trhu práce, neboť rovněž zdůrazňuje, „že je nutné pokračovat v tradičním vzdělávání v akademickém duchu a nedovolit, aby byl systém vzdělávání zcela podřízen trhu práce, neboť je nutné formovat etické a morální hodnoty studentů a současně podporovat akademický vývoj.“ Zároveň EP podtrhává nutnost odměňování vysoké kvality výzkumu v jeho širším slova smyslu, kvalitu výuky a vědecké úspěchy, aniž by to vedlo k diskriminaci těch oborů, které nespĺňují kritéria hodnocení postavena pouze na základě požadavků tržního hospodářství.

Evropští poslanci nesouhlasí s tím, aby byly „klasifikace institucí vysokoškolského vzdělávání na základě nesourodých ukazatelů výkonnosti, které nezohledňují rozmanitost typů vzdělávání a vzdělávacích programů a jazykovou rozmanitost evropských univerzit.“

Evropský parlament mimo jiné zdůrazňuje fakt, že vysokoškolské vzdělávání je statkem veřejným (nikoliv soukromým, jak se nám někteří reprezentanti našeho státu snaží namluvit), který „podporuje kulturu, rozmanitost, demokratické hodnoty a osobní rozvoj a připravuje studenty k tomu, aby se stali aktivními občany, kteří budou podporovat evropskou soudržnost.“

Od zastánců současné podoby reformy slyšíme, že je potřeba snižovat počet vysokoškolských institucí, potažmo vysokoškolských studentů. V celoevropském měřítku je však problém zřejmě opačný. Podle EP bude do roku 2020 35 % všech pracovních míst vyžadovat kvalifikaci vysokoškolské úrovně, zatímco nyní má vysokoškolskou kvalifikaci pouze 26 % pracovní síly. Zřejmě se v naší zemi opět potýkáme s nedostatkem dlouhodobější koncepce, kterého jsme ovšem svědky, nejen co se vysokých škol týče.

I přes hlubokou hospodářskou krizi si evropští poslanci uvědomují důležitost dostatečného financování vysokoškolských institucí, demokratických principů a rovného přístupu ke vzdělání. Jsou přesvědčeni, že právě v širším slova smyslu kvalitní vysokoškolský systém umožní hospodářskou krizi do budoucna překonat. Krátkozraká vládní tendence, která hodlá zavést principy přesně opačné, žene systém terciárního vzdělávání v naší zemi do katastrofy. A to bude mít vážné důsledky pro celou naši společnost.

citováno z dokumentu ze zasedání EP 12. 3. 2012: *Zpráva o modernizaci evropských systémů vysokoškolského vzdělávání*

*Dokument MŠMT: *Vysoké školy v ČR a jejich veřejné finanční zdroje (s důrazem na kapitulu 333) a srovnání s regionálním školstvím 2004–2012*

(Text byl otištěn v časopisu Solidarita, č. 66)